

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Εργασία στο μάθημα: Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου

Διδάσκων καθηγητής: κος Δημητρόπουλος Ανδρέας

**Όνοματεπώνυμο: Αδρακτά Αλεξία
Αριθμός Μητρώου: 1340200300857**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	2
2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	4
3. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	6
4. Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	10
4.1. ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ, ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	10
4.2. Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	11
5. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	17
5.1. ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.....	17
5.2. ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.....	18
6. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ.....	19
6.1. ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ.....	19
6.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ.....	19
ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ.....	21
ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	23
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	25
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	26
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	27

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

“Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες· η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους”.

(Σ. 16, παρ. 1)

Η τέχνη μαζί με την επιστήμη αποτελούν δύο βασικές εκφάνσεις της πνευματικής δημιουργίας του ανθρώπου. Ο συντακτικός νομοθέτης ανάγει την τέχνη σε συνταγματικά προστατευόμενο αγαθό. Η τέχνη προστατεύεται ανεξάρτητα από τον ειδικότερο τρόπο έκφρασής της. Προστατεύονται οι εικαστικές τέχνες, η μουσική τέχνη, η λογοτεχνία κ.λ.π. Προστατεύεται επίσης η τέχνη ανεξάρτητα από οποιαδήποτε “κατεύθυνση”, ανεξάρτητα από τεχνοτροπία ή “σχολή”. Κατά το Σύνταγμα δεν υπάρχει “επίσημη” τέχνη, δεν υπάρχει επίσημος τρόπος έκφρασης της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Κάθε καλλιτέχνης δικαιούται να επιλέξει και να εκφράσει το καλλιτεχνικό του πιστεύω, όπως ο ίδιος κρίνει¹.

Με βάση το Σύνταγμα, κοινοτικές οδηγίες, αλλά και τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), “κάθε καλλιτεχνική δημιουργία απολαμβάνει την ίδια συνταγματική προστασία”. Το κράτος ως εγγυητής αυτής της ελευθερίας οφείλει να παραμένει ουδέτερο

¹ Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου Τομ. ΙΙΙ, Ημ. Β, σελ. 114.

απέναντι στα διάφορα καλλιτεχνικά ρεύματα και ιδέες, χωρίς να επεμβαίνει στο περιεχόμενο ή τη μορφή τους².

² Εφημερίδα “Το Έθνος”, 2006.

2.ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΤΕΧΝΗ ονομάζεται το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας με βάση την πνευματική κατανόηση, επεξεργασία και ανάπλαση κοινών εμπειριών της καθημερινής ζωής σε σχέση με το κοινωνικό, πολιτισμικό, ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο, στο οποίο διέπονται. Αποτελεί μια ευρύτερης ερμηνείας ονομασία που χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε τη διαδικασία της οποίας προϊόν είναι κάτι το μη φυσικό, το οποίο ακολουθεί τους κανόνες του δημιουργού. Κατά συνέπεια, όροι με κοινή ρίζα όπως τεχνικό, τεχνίτης, καλλιτέχνης αποδίδονται σε ανθρώπινες δημιουργίες και δραστηριότητες αυθαίρετες με τη ροπή του φυσικού κόσμου. Στον δυτικό κόσμο η τέχνη περιγράφεται ως art από το λατινικό ars που εν μέρει σημαίνει διακανονίζω, διευθετώ. Η τέχνη, με την ευρύτερη έννοια, είναι η έκφραση της ανθρώπινης δημιουργικότητας και φαντασίας³.

“Ο σκοπός της τέχνης δεν είναι να αναπαραστήσει την εξωτερική εμφάνιση των πραγμάτων, αλλά την εσωτερική τους σημασία”.

Αριστοτέλης

³ Βικιπαίδεια, Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια, πύλη: Τέχνη.

“Η τέχνη μακρά, ο βίος βραχύς”
 (“*Ars longa, vita brevis*”).

Λατινική παροιμία

“Και τι άλλο είναι η τέχνη, παρά λεπτομέρειες”

Καβάφης

3.Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Το κράτος έχει την υποχρέωση να συμβάλλει με κάθε πρόσφορο τρόπο στην ανάπτυξη και την προαγωγή όλων των μορφών της τέχνης σε περιβάλλον που όχι μόνο επιτρέπεται, αλλά και ενθαρρύνει την άνθισή τους. Η συναφής πολιτική πρέπει να διαμορφωθεί με σταθερό γνώμονα τα δεδομένα της σύγχρονης εποχής και τη λογική μιας ανοικτής κοινωνίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι προ πολλού δεν υπάρχει και δεν μπορεί να λειτουργήσει ως τέχνη μόνο ό,τι αποφασίσει το κράτος να προστατεύσει και να προάγει ως τέτοια. Η πολιτεία ήταν, λοιπόν, και είναι πολύ περισσότερο υπό τις σύγχρονες συνθήκες υποχρεωμένη να σεβαστεί την τέχνη ως εκδήλωση της ανθρώπινης επινοητικότητας και έκφραση των επιθυμιών και των αναγκών του ανθρώπου, ανεξάρτητα από τις επιλογές της. Υπό την έννοια αυτή, το Σύνταγμα προστατεύει προεχόντως την τέχνη ως εκδήλωση της ελευθερίας του ανθρώπου, δηλαδή ως ατομικό δικαίωμα όχι μόνο των Ελλήνων πολιτών, αλλά και κάθε προσώπου, κάθε δημιουργού.

Η παραγωγή έργων τέχνης και η καλλιτεχνική δημιουργία είναι καταρχήν ασυμβίβαστες με προληπτικά μέτρα, όπως λ.χ. η χορήγηση επαγγελματικής άδειας, η σύνδεσή της με την ιδιότητα μέλους καλλιτεχνικών συλλόγων και η συνδρομή τυπικών προσόντων ως μόνης προϋπόθεσης για την καλλιτεχνική δημιουργία. Ενόψει αυτών, στην επιστήμη γίνεται

εύλογα αποδεκτό ότι θα ήταν, μεταξύ άλλων, “αντισυνταγματική” η απαίτηση άδειας για την παραγωγή ενός έργου τέχνης, όπως το ανέβασμα ενός θεατρικού έργου ή το γύρισμα μιας κινηματογραφικής ταινίας.

Πρέπει επίσης να τονισθεί ότι η ελευθερία παραγωγής των έργων τέχνης συναρτάται άμεσα με την ελευθερία κυκλοφορίας, παρουσίασης και προβολής τους. Συναρτάται δηλαδή τόσο με την παρουσίασή τους στο κοινό χωρίς την εξάρτησή τους από προηγούμενη διοικητική άδεια, όσο και την ελευθερία αποστολής και πώλησής τους. Τέλος, η ομώνυμη ελευθερία περιλαμβάνει και την ελευθερία πρόσβασης του κοινού στα έργα τέχνης και την ελευθερία απόλαυσής τους, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με κάθε μορφή απαγόρευσης. Είναι προφανές ότι η ελευθερία πρόσβασης δεν καταλαμβάνει και την αξίωση δωρεάν επίσκεψης ειδικών προς τούτο διαμορφωμένων χώρων, ούτε την απαγόρευση επιβολής περιορισμών.

Από όσα εκτέθηκαν προηγουμένως, προκύπτει ότι η ελευθερία της τέχνης προστατεύεται πρωτίστως έναντι των φορέων της δημόσιας εξουσίας, υποκείμενα δε της προστασίας της είναι αφενός οι δημιουργοί και αφετέρου το κοινό στο οποίο απευθύνονται. Εντέλει, δηλαδή, όσα είναι σε θέση να δημιουργήσουν, να παρουσιάσουν, να εκτελέσουν, να προβάλλουν, να κυκλοφορήσουν και, τέλος, να απολαύσουν έργα τέχνης.

Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι το α. 16 παρ. Σ κατοχυρώνει την ελευθερία της τέχνης χωρίς επιφύλαξη νόμου. Η εν λόγω επισήμανση δεν αφορά τη θεσμική εγγύηση της τέχνης, η οποία δεν είναι βέβαια νοητή χωρίς την παρέμβαση του νομοθέτη. Σωστά πάντως γίνεται αποδεκτό ότι “...ο καλλιτέχνης ζει σε μια κοινωνία όπου η συμβίωση επιβάλλει νομικές ρυθμίσεις. Επομένως, ο καλλιτέχνης δεν είναι *legibus solutus*, αλλά υπόκειται στο γενικώς ισχύον δίκαιο. Η αυξημένη προστασία της τέχνης, σε αντίθεση με την ελευθερία του τύπου που τελεί υπό την επιφύλαξη του νόμου (α 14, Σ), υπερισχύει ως ειδική ρύθμιση άλλων διατάξεων του Συντάγματος, με αντικείμενα που μπορούν απλώς, στη συγκεκριμένη περίπτωση, να αποτελούν μέσα έκφρασης της τέχνης όπως ο τύπος”⁴.

“Το μόνο που χρειάζεται η τέχνη είναι το υλικό. Ελευθερία η τέχνη δεν χρειάζεται, η τέχνη είναι ελευθερία. Κανείς δεν μπορεί να της δώσει την ελευθερία ούτε κράτος, ούτε πόλη, ούτε κοινωνία μπορεί να πιστεύει ότι της δίνει ή της έχει δώσει αυτό που από τη φύση της είναι: ελεύθερη. Ελευθερία που της παραχωρείται δεν υπάρχει για την τέχνη, ελευθερία είναι μόνο αυτή που ξέρει να παίρνει. Ξέρει ότι αν παραβιάσει σύνορα θα την πυροβολήσουν. Πόσο μακριά μπορεί να πάει, δεν μπορεί να

⁴ Παπαδημητρίου Γεώργιος, Η ελευθερία της τέχνης και το Σύνταγμα, Γνωμοδότηση, ΔΙΜΕΕ, τ.1 (2006), σελ. 18-21.

της το πει κανείς. Πρέπει να πάει μακριά για να μπορέσει να μάθει πόσο μακριά επιτρεπόταν να πάει”.

Heinrich Boll, Die Freiheit der Kunst, στο Aufsätze – Kritiken – Reden, 1967⁵.

⁵ Θεοδόσης Γεράσιμος, Η Ελευθερία της τέχνης, Αθήνα 2000, σελ. 37.

4.Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

4.1.ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ,ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Πρώτο το γερμανικό Σύνταγμα της Βαϊμάρης του 1919 κατοχύρωνε την ελευθερία της τέχνης: *“Η τέχνη, η επιστήμη και η διδασκαλία τους είναι ελεύθερες. Το Κράτος τους παρέχει προστασία και συμμετέχει στην καλλιέργειά τους”*⁶.

Στην Ελλάδα η συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας της τέχνης συντελείται για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1927 (άρθρο 21): *“Η τέχνη και η επιστήμη και η διδασκαλία αυτών είναι ελεύθεροι, διατελούν δε υπό την προστασίαν του Κράτους, το οποίον συμμετέχει εις την επιμέλειαν και την εξάπλωσιν αυτών”*.

Λίγο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, το 1948, η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έρχεται να διασφαλίσει το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση (άρθρα 18 και 19).

Ακολουθεί το Σύνταγμα του 1975 (α. 16 §1): *“Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της*

⁶ Θεοδόσης Γεράσιμος, Η ελευθερία της τέχνης, Αθήνα 2000, σ. 17

διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα”⁷.

Η εν λόγω διάταξη που θεσπίστηκε με το Σύνταγμα του 1975 έχει ως πηγή έμπνευσης το θεμελιώδη Νόμο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (α. 5 §3). Αξίζει να σημειωθεί ότι η σχετική διάταξη δεν υπήρχε στο Σύνταγμα του 1952.

Η συνταγματική προστασία της τέχνης δεν είναι, λοιπόν, άγνωστη στην ελληνική συνταγματική ιστορία και φυσικά στη συγκριτική των σύγχρονων Συνταγμάτων. Αποκορύφωση αυτής της εξέλιξης αποτελεί η προστασία στο χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (α. 13)⁸.

4.2. Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η διάταξη του α. 16 § 1 Σ. 1975/1986/2001 εξειδικεύεται σε δύο διαφορετικές συνιστώσες: την ελευθερία της τέχνης καθ’ αυτήν και τη θεσμική εγγύησή της. Στην πρώτη προστατεύεται η ελευθερία παραγωγής και κυκλοφορίας έργων τέχνης, καθώς επίσης και η πρόσβαση του κοινού σ’ αυτά, ενώ η δεύτερη αντιστοιχεί στην υποχρέωση του κράτους να προωθεί με κάθε πρόσφορο μέσο πολιτικές και δράσεις για να ενισχύει την τέχνη.

⁷ Θεοδόσης Γεράσιμος, *Η ελευθερία της τέχνης*, Αθήνα 2000, σ. 19

⁸ Παπαδημητρίου Γεώργιος, *Η ελευθερία της τέχνης και το Σύνταγμα*, Γνωμοδότηση ΔΙΜΕΕ, τ. 1 (2006), σ. 18-21.

Η τέχνη προστατεύεται, όχι μόνο ως ατομικό δικαίωμα, αλλά και ως οργανωμένη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σύμφωνα με τους κανόνες που θεσπίζει και τα μέσα που παρέχει το κράτος. Η θεσμική διάστασή της δεν έχει πάντως την έννοια ότι η παραγωγή και η προβολή των έργων τέχνης ανάγονται σε αποκλειστική υποχρέωσή του. Η ομολογηθείσα θεσμική εγγύηση σημαίνει ότι το κράτος έχει την υποχρέωση να ενισχύει την τέχνη από όποιον και αν ασκείται ή προωθείται. Κάθε δημόσια πολιτική και κάθε επιμέρους δράση του πρέπει να εναρμονίζεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο με τις ειδικότερες παραμέτρους της ελευθερίας της τέχνης: δηλαδή αφενός την ανεμπόδιστη και αυτόνομη ανάπτυξή της και αφετέρου την ουδετερότητα του κράτους ενόψει και της αρχής της ισότητας (α. 4, παρ. 1 Σ.).

Η θεσμική εγγύηση της τέχνης ειδικότερα: α) αποκλείει την πλήρη “απόσυρση” του κράτους από το χώρο της τέχνης και β) επιβάλλει σ’ αυτό να λαμβάνει θετικά μέτρα για την ενίσχυση και την ανάπτυξη των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Το είδος, η έκταση, το ύψος της χρηματοδότησης και το αντικείμενό τους δεν είναι βέβαια δυνατόν να προσδιορισθούν στο Σύνταγμα. Ο καθορισμός πολιτικών και δράσεων εναπόκειται έτσι στο νομοθέτη και στη διοίκηση, η οποία τις εξειδικεύει σε κάθε επιμέρους μορφή τέχνης όπως λ.χ. η κινηματογραφία, το θέατρο και ο χορός, δηλαδή οι παραστατικές μορφές της τέχνης.

Εξάλλου, ο δεσμός του κράτους με την τέχνη δεν επιτρέπεται κατά το Σύνταγμα να συνεπάγεται περιορισμό της καλλιτεχνικής ελευθερίας, ούτε να εκδηλώνεται με τη μορφή ελέγχου και πολύ περισσότερο, χειραγώγησης της καλλιτεχνικής παραγωγής και δράσης. Αντίθετα, το κράτος πρέπει: α) να ενισχύει οικονομικά, β) να παρέχει υπηρεσίες και να διαθέτει χώρους για την προβολή έργων τέχνης, γ) να αναλαμβάνει το ρόλο του δέκτη - καταναλωτή καλλιτεχνημάτων και δ) να οργανώνει καλλιτεχνικές εκδηλώσεις. Η συντονιστική δράση του κράτους με στόχο την προώθηση και την ανάπτυξη της καλλιτεχνικής παραγωγής, τόσο από άποψη ποσότητας, όσο και ιδίως από άποψη ποιότητας, βάσει συγκροτημένου προγράμματος πρόσφορων κριτηρίων και κινήτρων είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα. Ειδικότερα, το κράτος πρέπει να λαμβάνει οργανωτικά μέτρα και να εποπτεύει την τήρηση διαδικασιών, προκειμένου να αναπτύσσεται χωρίς εμπόδια κάθε δραστηριότητα που εμπίπτει στην ελευθερία της τέχνης. Η πολιτική του δεν επιτρέπεται πάντως να υιοθετεί κριτήρια που εκφράζουν συγκεκριμένες καλλιτεχνικές ή πολιτικές απόψεις, ούτε να έχει ως αποτέλεσμα αυθαίρετες διακρίσεις ή αποκλεισμούς. Αντίθετα, πρέπει να διαμορφώνεται με προκαθορισμένα πρόσφορα κριτήρια, τα οποία εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση σύμφωνα με την αρχή της ισότητας (α. 4, παρ. 1, Σ.) και με γνώμονα την ελεύθερη

ανάπτυξη της προσωπικότητας (α. 5, παρ. 1, Σ), αλλά και την αρχή της αναλογικότητας (α. 25, παρ. 1, Σ).

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία των κρατικών φορέων, οι οποίοι επιφορτίζονται με αρμοδιότητες σχετικές με την προαγωγή της τέχνης, πρέπει, ενόψει όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως, να διέπονται από τους ακόλουθους κανόνες:

i) Οι νομοθετικές επιλογές που προσδιορίζουν τη σύνθεση των φορέων και τις αρμοδιότητές τους πρέπει να συμβάλλουν στην ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση της τέχνης και να αποκλείουν την άμεση ή έμμεση χειραγώγησή της. Για το σκοπό αυτό οι φορείς πρέπει να στελεχώνονται αμιγώς ή κατά πλειονότητα από πρόσωπα που σχετίζονται με την τέχνη.

ii) Η οικονομική ενίσχυση καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων πρέπει να εγγυάται την ανοικτή έκφραση όλων των σημαντικών δημιουργιών που υπηρετούν κάθε μορφή τέχνης και να διευκολύνει την, στο μέτρο του δυνατού, συμμετοχή των περισσότερων στην ανάπτυξη και προώθησή της.

Ως προς το περιεχόμενο των δράσεων που αναλαμβάνει το κράτος στο χώρο της τέχνης πρέπει να επισημανθούν τα ακόλουθα:

i) Η κρατική παρέμβαση έχει κυρίως τη μορφή προγραμματισμού, ο οποίος συναρτάται

με τον καθορισμό των στόχων και τον προσδιορισμό των μέσων που διατίθενται για την εξυπηρέτησή του. Γνώμονας για τη λήψη των σχετικών αποφάσεων είναι η αρχή της διαφάνειας, η οποία μετά την αναθεώρηση του 2001 βρίσκει έρεισμα στο Σύνταγμα (α. 14, παρ. 9 / α. 29, παρ. 2 / α. 57, παρ. 1 / α. 98 / α. 101 Σ) ως αρχή με ευρύτερη εμβέλεια.

ii) Η παρέμβαση του κράτους δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται με βάση ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια και σκοπό την επιδίωξη οικονομικού οφέλους κατά τους κανόνες της αγοράς, ούτε να οδηγεί στη δημιουργία μηχανισμού για τη διαμεσολάβηση στην αγορά έργων τέχνης ή στη μετατροπή τους σε εμπορικό προϊόν.

iii) Η ελεγκτική παρέμβαση του κράτους είναι θεμιτή μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις, πρέπει δε να εκδηλώνεται με αυτοσυγκράτηση και να απολήγει σε αιτιολογημένες αποφάσεις οργάνων που αποτελούνται από ειδικούς (ΣΤΕ 1465/1954).

iv) Τέλος, η συντονιστική παρέμβαση του κράτους - με τη θεσμοθέτηση βραβείων, επιδοτήσεων και φορολογικών μέτρων - πρέπει να αποβλέπει στην άνοδο της καλλιτεχνικής δημιουργίας και στην επιβοήθηση της καλλιτεχνικής παραγωγής, όχι μόνο στο στενό

εθνικό πλαίσιο, αλλά και στο ενωσιακό και διεθνές περιβάλλον⁹.

⁹ Παπαδημητρίου Γεώργιος, Η ελευθερία της τέχνης και το Σύνταγμα, Γνωμοδότηση ΔΙΜΕΕ, τ. 1 (2006), σ. 18-21.

5. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

5.1. ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Κάθε συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα έχει ένα υποκείμενο, το φορέα του. Κάθε φυσικό πρόσωπο ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου, ιθαγένειας ή ηλικίας θεωρείται φορέας του εν λόγω δικαιώματος, είτε ανήκει στον κύκλο των καλλιτεχνών, είτε στο φιλότεχνο κοινό. Είναι ατομικό δικαίωμα όχι μόνο των ελλήνων πολιτών, αλλά και κάθε προσώπου¹⁰. Έναντι των ατομικών δικαιωμάτων όλοι είναι ίσοι και κάθε διάκριση δεν μπορεί να αντιβαίνει στην έννοια και στην αποστολή τους¹¹.

Η ελευθερία της τέχνης είναι ένα από αυτά τα δικαιώματα, τα οποία δεν θέτουν περιορισμούς ως προς τον φορέα τους. Έτσι, φορείς μπορούν να είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, δηλαδή ημεδαποί, αλλοδαποί ή ανιθαγενείς. Εφόσον γίνεται δεκτό ότι φορέας του δικαιώματος της ελευθερίας της τέχνης μπορεί να είναι κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο σύμφωνα με ότι έχει ήδη αναφερθεί αρχίζει την ύπαρξή του με τη γέννηση και παύει με τον θάνατο, τότε τίθεται το θέμα αν και τα νήπια ή οι ανήλικοι γενικότερα απολαμβάνουν την ίδια ελευθερία. Το α. 21, παρ. 3 Σ ορίζει μεταξύ άλλων ότι το κράτος

¹⁰ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα 2002, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 47 επ.

¹¹ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα 2002, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998, σελ. 4-5.

“παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας”. Άρα, το κράτος έχει υποχρέωση να νομοθετεί, ώστε να περιορίζει το δικαίωμα για τους ανήλικους, όταν αυτό θεωρείται ότι θα είναι επιβλαβές λόγω της ηλικίας τους και να άρει τυχόν περιορισμούς οι οποίοι δεν δικαιολογούνται ή δεν σχετίζονται με την ηλικία.

5.2.ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Παρότι τα δικαιώματα δημιουργήθηκαν αρχικά για την προστασία των φυσικών προσώπων, αυτή η προστασία έχει επεκταθεί και στα νομικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από τον σωματειακό ή ιδρυματικό τους χαρακτήρα. Ευνόητο είναι ότι αυτό ισχύει για δικαιώματα που βρίσκουν εφαρμογή σε νομικά πρόσωπα και γι’ αυτό αποκλείονται όσα δικαιώματα προσιδιάζουν αποκλειστικά σε φυσικά πρόσωπα¹².

¹² Δημητρόπουλος Ανδρ. (2005), Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, σελ. 128.

6. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

6.1. ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Η ελευθερία της τέχνης προστατεύεται ως αμυντικό ή αρνητικό (*status negativus*) δικαίωμα, δηλαδή, ο πολίτης αξιώνει από το κράτος να μην επεμβαίνει, αλλά να του αφήνει έναν ελεύθερο χώρο ατομικής δράσης, έτσι ώστε να διαμορφώνει τη ζωή του ως άτομο και ως μέλος της κοινωνίας. Το κράτος υποχρεώνεται από το α. 16, παρ. 1 Σ να έχει καλλιτεχνική και αισθητική ουδετερότητα¹³. Ως αμυντικό δικαίωμα η ελευθερία της τέχνης δεν στρέφεται μόνο κατά της κρατικής, αλλά και κατά οποιασδήποτε άλλης δημόσιας ή ιδιωτικής εξουσίας. Ο καλλιτέχνης δεν μπορεί να εξαναγκαστεί σε καλλιτεχνική δημιουργία.

6.2. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Εκτός από την αμυντική διάσταση το Σύνταγμα αναγνωρίζει και την προστατευτική διάσταση του δικαιώματος στην τέχνη. Το προστατευτικό δικαίωμα στρέφεται προς το κράτος και ενεργοποιεί την επέμβασή του για την προστασία της τέχνης από διάφορες απειλές. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερη σημασία έχει η κρατική δραστηριοποίηση για την προστασία

¹³ Βλαχόπουλος Σπ., “Η ελευθερία της τέχνης. Τα όρια ενός ανεπιφύλακτου δικαιώματος”, περ. Δικαιώματα του Ανθρώπου, σελ. 79.

της τέχνης από εταιρείες ή άλλες οργανωμένες δυνάμεις που επιβάλλονται μονοπωλιακά ή ολιγοπωλιακά στην καλλιτεχνική αγορά επηρεάζοντας έτσι αναγκαία την εξέλιξη της τέχνης προς ορισμένες κατευθύνσεις.

Ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκείται μόνο στην προστασία της τέχνης από το κράτος. Ρητά ορίζει ότι η ανάπτυξη και η προαγωγή της τέχνης αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Αναγνωρίζει επομένως και τη διεκδικητική διάσταση του δικαιώματος στην τέχνη¹⁴.

¹⁴ Δημητρόπουλος Ανδρ., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου τομ. ΙΙΙ ημ. Β' (2005) σελ. 115.

ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ - ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Κάθε συνταγματικό δικαίωμα για να μπορεί να ασκηθεί αποτελεσματικά και όχι βλαπτικά πρέπει να οριοθετείται¹⁵.

Οριοθέτηση είναι ο, με διατάξεις δικαίου στο πλαίσιο της γενικής σχέσης, πραγματοποιούμενος καθορισμός του γενικού περιεχομένου, ο προσδιορισμός των ανωτάτων ορίων άσκησης του δικαιώματος.

Περιορισμός (με την ευρύτερη έννοια του όρου) είναι κάθε με ανθρώπινη ενέργεια προκαλούμενη (ανθρωπογενής) συρρίκνωση του νόμιμου γενικού περιεχομένου του δικαιώματος, δηλαδή της κτήσης (προστατευόμενου αγαθού, ικανότητας κτήσης) ή της (κατά χρόνο, τόπο και τρόπο) άσκησης¹⁶.

Η ελευθερία της τέχνης, όπως κάθε δικαίωμα δεν είναι και δεν πρέπει να εξετάζεται απομονωμένα, αλλά μέσα στο πλαίσιο, που διαγράφει το σύνολο των συνταγματικών ρυθμίσεων. Η παρατήρηση αυτή, που έχει άλλωστε γενικότερη σημασία έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ελευθερία της τέχνης. Και τούτο διότι πολλές φορές καλλιεργείται η εσφαλμένη αντίληψη, ότι η ελευθερία της τέχνης παρέχει ένα είδος “καλλιτεχνικής ασυλίας” κι επιτρέπει ενέργειες, που κάτω από άλλες συνθήκες, δηλαδή “εκτός τέχνης” δεν θα ήταν

¹⁵ Βλαχόπουλος Σπ., “Η ελευθερία της τέχνης. Τα όρια ενός ανεπιφύλακτου δικαιώματος”, σελ. 61.

¹⁶ Δημητρόπουλος Ανδρ. Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό μέρος, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι, σελ. 169, σελ. 200.

επιτρεπτές. Η αλήθεια είναι ότι το καλλιτεχνικό πλαίσιο δημιουργεί πράγματι ένα ευρύτερο πλαίσιο ανοχής, που όμως δεν επιτρέπει την ανατροπή των συνταγματικών και νομοθετικών ρυθμίσεων. Η ελευθερία της τέχνης ως αντικειμενική συνταγματική αρχή και ως συνταγματικό δικαίωμα εμφανιζόμενη στο πλαίσιο της γενικής κυριαρχικής σχέσης κράτους - πολιτών ή και της γενικής κοινωνικής σχέσης μεταξύ των πολιτών υπόκειται στις γενικές οριοθετήσεις, που θέτει ο συντακτικός νομοθέτης. Η ελευθερία της τέχνης δεν μπορεί να ασκείται εις βάρος των δικαιωμάτων των άλλων, π.χ. με την εικονογράφηση ξένου τοίχου. Η καλλιτεχνική ελευθερία ασφαλώς δεν παρέχει εξουσία προσβολής της προσωπικότητας των άλλων. Η καλλιτεχνική ελευθερία δεν είναι ελευθερία κατάργησης των χρηστών ηθών, δεν είναι ελευθερία προσβολής της επικρατούσας και οποιασδήποτε άλλης θρησκείας¹⁷.

¹⁷ Δημητρόπουλος Ανδρ. , Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου Τομ. ΙΙΙ ημ. Β΄, σελ. 115 - 116.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η μελέτη της ιστορίας των λειτουργιών που έχει γνωρίσει η τέχνη στις διάφορες εποχές και στους διάφορους πολιτισμούς ταυτίζεται, στην ουσία, με τη μελέτη της έννοιας και του περιεχομένου του έργου τέχνης, τις κοινωνικές αντιλήψεις για την τέχνη, τη θέση του καλλιτέχνη στην εκάστοτε κοινωνία, τις θεωρίες για την τέχνη, τους θεσμούς και τους μηχανισμούς προώθησης της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

“Το κλειδί της ιστορίας είναι τι είναι τέχνη. Μονάχα εάν βαφτίσεις κάτι τέχνη απολαμβάνει την προστασία του Συντάγματος και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να πρέπει κάποιος να κρίνει τι είναι τέχνη. Όμως ποιος είναι ο αρμόδιος για αυτό; Η επιστημονική κοινότητα, η καλλιτεχνική κοινότητα, το κοινό, το κράτος, οι θρησκευτικές αρχές;

Απ’ ότι φαίνεται, τέχνη είναι για πολλούς και κυρίως για τις αρχές, αυτό που δεν θίγει δικαιώματα. Όμως έχει αποδειχθεί περίτρανα μέσα στην ιστορία ότι μπορεί να είναι τέχνη και εκείνη που είναι ακραία ή βέβηλη. Μην ξεχνάμε ότι επεισόδια σε βάρος της σύγχρονης τέχνης είχαμε αρκετές φορές στο παρελθόν, όπως στο σαλόνι των ιμπρεσιονιστών ή στην αρχική υποδοχή του έργου του Μatis, του

Βαν Γκογκ και άλλων. Το θέμα είναι ότι η τέχνη δεν αναπνέει με φραγμούς. Δεν μπορούμε να δεχθούμε ότι τέχνη είναι ό,τι είναι ευχάριστο ή αποδεκτό από όλες τις ομάδες ανθρώπων.

Η τέχνη είναι κάπως σαν το πολιτικό έγκλημα. Θα μπορούσε κάποιος να κάνει τέχνη και να εγκληματεί μαζί. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα τιμωρηθεί αν παρέβη το νόμο.

Η αντίθετη άποψη, η διαφορετική άποψη της σύγχρονης πραγματικότητας, οι διαφορετικές αρχές δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως παράνομες, απλά ως αντίθετες ή διαφορετικές. Όπως και στην τέχνη κάτι μπορεί να ονομαστεί κακόγουστο ή αβαθές, αλλά όχι παράνομο επειδή δεν συνάδει με τις απόψεις μέρους της κοινωνίας”.

Συνήγορος του Πολίτη

2004

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλαχόπουλος Σπ. “Η ελευθερία της τέχνης, τα όρια ενός ανεπιφύλακτου δικαιώματος, δικαιώματα του ανθρώπου”.

Βικιπαίδεια, Ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια.

Δημητρόπουλος Ανδρ., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό μέρος, Τόμος Γ΄ - Ημιτόμος Ι.

Δημητρόπουλος Ανδρ., Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τομ. ΙΙΙ - ημ. Β΄.

Εφημερίδα “Το Έθνος” (2006).

Θεοδόσης Γεράσιμος, “Η ελευθερία της τέχνης”, Αθήνα 2000.

Παπαδημητρίου Γεώργιος, “Η ελευθερία της τέχνης και το Σύνταγμα”, Γνωμοδότηση ΔΙΜΕΕ, τ. 1.

Χρυσόγονος Κώστας, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα (2002).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Σύνταγμα δεν ορίζει την έννοια της τέχνης· ορίζει όμως στο α. 16, παρ. 1, Σ ότι η τέχνη είναι ελεύθερη και η προαγωγή της αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Το Σύνταγμα προστατεύει τους φορείς της τέχνης, δηλαδή τους δημιουργούς, αλλά και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η συνταγματική κατοχύρωση επήλθε οριστικά στο Σύνταγμα του 1975 και καθιέρωσε την ελευθερία της τέχνης ως ένα αδιαμφισβήτητο δικαίωμα με αμυντικό, προστατευτικό κι εξασφαλιστικό περιεχόμενο.

NOMOLOΓΙΑ

- **ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ
ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ(απόφαση 546,1986)**

Κήρυξη κτιρίου έργου τέχνης.Αιτιολογία επαρκής. Για την κήρυξη κτιρίου ως έργου τέχνης κατά τις διατάξεις του Γ.Ο.Κ,δεν αποκλείεται να λαμβάνονται υπόψη και κριτήρια πολεοδομικά,αισθητικά και αρχιτεκτονικά,όταν εφαρμόζεται το α.79 παρ.6 του ΓΟΚ.Είναι ακυρωτέα η πράξη του Υπουργού Πολιτισμού για τον χαρακτηρισμό κτιρίου ως έργου τέχνης αν δεν πληροί τους όρους του άρθρου 1 του Ν,1469/1950.

Με την κρινόμενη αίτηση,που ασκήθηκε νομότυπα,ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως Γ/71/9829/11.2.1982 της Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών(Φ.Ε.Κ/Β'/25.2.1982),με την οποία χαρακτηρίθηκε ως έργο τέχνης,που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία,κτίριο ιδιοκτησίας του αιτούντος ιδρύματος κείμενο στην κεντρική πλατεία της πόλεως Τρικάλων και στη γωνία των οδών 28^{ης} Οκτωβρίου και Τιουσόν(πρώην Ερμού).

Η πρώτη απο τις μνησθείσες διατάξεις(αρ.1 νόμου 1469/1950)ορίζει ότι:1.α)...β)η επισκευή,μεταρρύθμισις,ως και η εκτέλεσις έργων συντηρήσεως οικοδομημάτων ή μνημείων μεταγενέστερων του έτους 1830 χαρακτηριζομένων ως έργων τέχνης χρηζόντων ειδικής προστασίας,δια τα οποία ήθελε κριθή επιβεβλημένη η θέσπισης ειδικής προστασίας,υπάγονται εις τας διατάξεις του άρθρου 52 του κώδ.Νόμου 5351 του 1932”περί αρχαιοτήτων...”,κατά δε το τελευταίο αυτό άρθρο η επισκευή ή μετασκευή καλλιτεχνικών και ιστορικών μνημείων και οικοδομημάτων,παλαιότερων του ετους 1830,γίνεται μόνο μετά από έγκριση της αρμοδίας αρχής που παρέχεται έπειτα από σχετική γνωμοδότηση.Αφετέρου,στη δεύτερη διάταξη(αρ4.παρ.1 του νόμου 622/1977)ορίζεται ότι”Δια Π.Δ/ματων εκδιδομένων προτάσει του Υπουργού Δημοσίων Εργων κατόπιν ητιολογημένης εκθέσεως της κατά περίπτωσιν αρμοδίας Υπηρεσίας,δύναται προς διατήρησιν ιδιαιτέρου ιστορικού,λαογραφικού,πολεοδομικού,αισθητικού ή και αρχιτεκτονικού χαρακτήρος να χαρακτηρίζονται κτίρια ως διατηρητέα ή οικισμοί ή τμήματα αυτών ως παραδοσιακοί και να θεσπίζονται όροι και περιορισμοί δομήσεως διάφοροι των δια του παρόντος Π/Δτος καθοριζομένων τοιούτων.Η αρμοδιότητα δε αυτή του Υπουργού Δημοσίων Εργων μεταβιβάσθηκε στον Υπουργό Χωροταξίας,Οικισμού και Περιβάλλοντος,με το νόμο 1032/1980”περί συστάσεως Υπουργείου Χωροταξίας κ.λ.π”(φ.57)και ήδη στον Υπουργό

Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων(νόμος 1585/1985-ΦΕΚ/Α'137).

Από τις ανωτέρω διατάξεις προβλέπεται η λήψη από τη Διοίκηση μέτρων, που αποσκοπούν στη διατήρηση και προστασία της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και γενικότερα του πολιτιστικού περιβάλλοντος της της χώρας, και για την οποία μάλιστα προστασία ειδικά εμερίμνησε το Σύνταγμα(βλ. αρ.24). Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτά μπορούν να επιβάλλονται αφενός σε ορισμένης χρονικής περιόδου οικοδομήματα και μνημεία που έχουν τη μορφή έργων τέχνης και χρειάζονται ειδική προστασία και αφετέρου προκειμένου για κτίρια ή οικισμούς, οι οποίοι εμφανίζουν αξιόλογο χαρακτήρα, από άποψη ιστορική, λαογραφική, πολεοδομική, αισθητική ή αρχιτεκτονική. Πρόκειται, επομένως, για μέτρα επιβαλλόμενα με διαφορετικά, για κάθε μια από τις παραπάνω δύο περιπτώσεις, κριτήρια και από διαφορετικά όργανα, που το καθένα αποφασίζει με ιδιαίτερη διαδικασία. Ειδικότερα όμως, προκειμένης της επιβολής του πρώτου μέτρου, που αφορά στο χαρακτηρισμό ως διατηρητέου κτιρίου ή μνημείου μεταγενεστέρου του 1830 και εμφανιζομένου ως έργου τέχνης το οποίο χρειάζεται ειδική προστασία, δεν αποκλείεται να λαμβάνονται υπόψη, για το σκοπό αυτό, και να συνεκτιμούνται κριτήρια από τα προβλεπόμενα για τη λήψη του άλλου μέτρου, δηλαδή και πολεοδομικά, αισθητικά ή

αρχιτεκτονικά,εφόσον τα κριτήρια αυτά κρίνονται,αιτιολογημένα,οτι,ενόψει της μορφολογίας των στοιχείων,στα οποία αφορούν,ή άλλων ιδιαίτερων γνωρισμάτων αυτών,προσδίδουν στο εν λόγω κτίριο ή μνημείο τον χαρακτήρα του έργου τέχνης,δηλαδή ανθρώπινου δημιουργήματος ενδιαφέρουσας καλλιτεχνικής αξίας,που προκαλεί στο θεατή αισθητική απόλαυση.

Με την προσβαλλόμενη απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών χαρακτηρίστηκε το κτίριο του αιτούντος ιδρύματος ως έργο τέχνης,που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία,κατ'εφαρμογή του άρθρου 1 του νόμου 1469/1950,με την αιτιολογία ότι “αποτελεί αξιόλογο δείγμα νεοκλασσικής αρχιτεκτονικής με συμμετρικές συνθέσεις στις όψεις του και με ισορροπημένο όγκο ενταγμένο αρμονικά στον Πολεοδομικό ιστό της πόλης,Στο ισόγειο παραστάδες διαμορφώνουν τοξοστοιχία πάνω από την οποία υπάρχει απλό μεταλλικό στέγαστρο.Στον όροφο μεταξύ των ανοιγμάτων υπάρχει μία σειρά από κεραμεικές ψευδοπαραστάδες με ραβδώσεις και κορινθιακά επίκρανα,ενώ στο μεσαίο άνοιγμα κάθε όψεως προβάλλει μαρμάρινος εξώστης με χυτοσιδηρό κιγκλίδωμα”.Αλλά τα αναφερόμενα στην αιτιολογία αυτή στοιχεία αφορούν σε κριτήρια,που εμπίπτουν όχι στην εφαρμοσθείσα διάταξη(του άρθρου 79 παρ.6.του Γ.Ο.Κ.(όπως αντικαταστάθηκε),χωρίς παράλληλα να κρίνεται,με ειδικότερη αιτιολογία,όπως έπρεπε κατά την προηγούμενη σκέψη για να

είναι επιτρεπτή η λήψη υπόψη από την Υπουργό Πολιτισμού τέτοιων κριτηρίων,ότι τα παραπάνω περιγραφόμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά στοιχεία προσδίδουν στο κτίριο,ενόψει της μορφολογίας και λοιπών χαρακτηριστικών των,την μορφή του έργου τέχνης.Επομένως η αιτιολογία αυτή δεν πληροί τους όρους του νόμου(αρ.1 νόμου 1469/1950)και για το λόγο αυτό,που βάσιμα προβάλλεται,πρέπει να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Α.ΤΣΟΥΤΣΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ:

Μ.ΜΟΥΖΟΥΡΑΚΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΔΣΑ

•

ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ(απόφαση 17115/1988)

Ασφαλιστικά μέτρα-Ενορκες βεβαιώσεις-Προσβολή της προσωπικότητας εξαιτίας προσβολής του θρησκευτικού αισθήματος-Ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης-Επικρατούσα Θρησκεία-Επιτρεπτή η κύρια και πρόσθετη παρέμβαση στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων-Ενορκες βεβαιώσεις μετα τη συζήτηση,δεν λαμβάνονται υπόψη.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57 παρ.1εδ.α' ΑΚ,όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητα του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον.Κατά τις διατάξεις του άρθρου 59 ΑΚ,στην περίπτωση του παραπάνω άρθρου,το δικαστήριο με την απόφασή του,ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής,μπορεί επί πλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο,να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί.Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού,σε δημοσίευμα ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις.Από τις διατάξεις αυτές,αλλά και από άλλες διατάξεις του ιδιωτικού και του δημοσιου δικαίου,προκύπτει,ότι το δίκαιο ανάγει τον άνθρωπο σε αυτοτελές αντικείμενο προστασίας και επιβάλλει τον σεβασμό της προσωπικότητας του από τρίτους.Η προσωπικότητα εμφανίζεται εξωτερικά με διάφορες εκφάνσεις,ενώ με τη γενική ρήτρα πεί της παρανόμου προσβολής της επιτυγχάνεται ο εντοπισμός αλλά και η διεύρυνση των εκφάνσεων της προσωπικότητας,εκείνων δηλ.που,κατά την επιστήμη και τις κοινωνικές και τις συναλλακτικές αντιλήψεις,θεωρούνται προστατεύσιμες.Το δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας αποτελεί ιδιαίτερη κατηγορία δικαιώματος,που δεν υπάγεται στα γνωστά,από τη θεωρία του ρωμαϊκου δικαίου,είδη δικαιωμάτων και ως εκ τούτου έχει δική του φυσιογνωμία στο σύγχρονο ιδιωτικό

δίκαιο. Είναι δικαίωμα που ενδιαφέρει τη δημόσια τάξη, μη περιουσιακό, απόλυτο. δηλ. ο φορέας του μπορεί να στραφεί κατά παντός τρίτου τον διαταράσσει αυτοτελές για κάθε πρόσωπο και επομένως δεν μπορεί να ανήκει σε πλείονες από κοινού, ενιαίο, υπό την έννοια. ότι δεν υπάρχουν περισσότερα επί μέρους δικαιώματα αλλά ένα δικαίωμα επί της ίδιας προσωπικότητας, οι ειδικότερες εκδηλώσεις του οποίου εμφανίζονται υπό τύπον “εκφάνσεων” του ενιαίου αυτού δικαιώματος και γι’ αυτό τον λόγο αποκλείεται στο πρόσωπο του αυτού φορέα δημιουργία σχέσεως και συνεπώς συγκρούσεως δικαιωμάτων επί της ίδιας προσωπικότητας. Προσβολή της προσωπικότητας υπάρχει σε κάθε πράξη τρίτου προσώπου με την οποία διαταράσσεται, κατά τη στιγμή της προσβολής, η υπάρχουσα κατάσταση ως προς τις διάφορες εκφάνσεις της προσωπικότητας. Δεν αρκεί όμως απλή προσβολή αλλά επιπλέον απαιτείται να είναι και παράνομη. Το παράνομο είναι ευχερές να διακριβωθεί, όταν υπάρχει διάταξη που απαγορεύει συγκεκριμένη πράξη και προσβάλλει κάποια έκφανση της προσωπικότητας, ανεξάρτητα σε ποιο τμήμα του δικαίου, ιδιωτικού ή δημοσίου υπάρχει αυτή η διάταξη, όπως, αντίθετα το παράνομο δεν υπάρχει στις περιπτώσεις που το δίκαιο δίνει ρητώς δικαίωμα προσβολής ορισμένων εκφάνσεων της προσωπικότητας του άλλου. Όταν δεν συμβαίνει αυτό και ενόψει του ότι επί της ίδιας προσωπικότητας δικαίωμα του ενός διασταυρώνεται με το

αντίστοιχο δικαίωμα των άλλων, τότε ανακύπτει το πρόβλημα της αξιολογήσεως και της σταθμίσεως αξιών, εκατέρωθεν δικαιωμάτων, συμφερόντων και εννόμων αγαθών, ποιά αξία, ποιό δικαίωμα, ποιό συμφέρον. ποιό έννομο αγαθό είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση σπουδαιότερο από το άλλο και μέχρι ποιού σημείου φθάνει η νομική σημασία καθ' ενός απ' αυτά στην περιοχή του δικαιώματος επί της ίδιας προσωπικότητας επί τη βάσει γενικών αρχών, που συνάγονται είτε από το συνολικό πνεύμα της νομοθεσίας και τις επί μέρους διατάξεις, από το πνεύμα των οποίων μπορεί να ορισει κανείς τις κατα προτίμηση γενικότερες τάσεις και κατευθύνσεις της νομοθεσίας, είτε από το πολιτιστικό ιδεώδες του οποίου φέρει τη σφραγίδα η έννομη τάξη και του επί του ιδεώδους τούτου θεμελιούμενου πίνακος αξιών. Με βάση την αξιολόγηση αυτή θα υπερισχύσει το σπουδαιότερο δικαίωμα και μόνο, αν το δικαίωμα αυτό είναι το δικαίωμα εκείνου που προσβάλλει την προσωπικότητα του άλλου η προσβολή δεν θα είναι παράνομη εκτός εάν η ενάσκηση του επικρατέστερου δικαιώματος είναι ανεπίτρεπτη, κατά το α.281 ΑΚ, γιατί, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, αντίκειται προφανώς στην καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή υπερβαίνει προφανώς τα όρια που διαγράφει ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του κατά προτίμηση προστατευόμενου αυτού δικαιώματος.